

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad cat olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Főszerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.

Egyes számok kaphatók a Joghanyózádsékban.

Egy beszéd.

Országszerte élénk feltűnést keltett a napokban egy ifju ember, aki csak 26 éves ugyan még s már is vitte annyira, hogy nevét egy ország nyelve emlegeti. Komolysága, mélyseges tudása, amelyet kitartó munkásság árán gyűjtött össze, megvezette számára azt, hogy az élet vásári forgatagában százezrek állottak meg — s feltéktintettek rája.

Bennünket fejérmegyeieket köteleknek fűznek Esterházy Mária grófnőhoz. Itt él közöttünk. Munkássága nagyrészt hozzánk fűzi őt, a kiterjedt Esterházy-birtokokon ma az ő keze. Az ő gondja s máris nagy feltűnést keltett gondosága, új rendszere látszik meg.

Mindenki tudja s ő maga is hirdeti magáról, hogy ő a munka embere. Tisztelettel állunk meg előtte, mert reméljük is, azton várjuk is, hogy abban az örösi munkakörben, amelyel: mozgatójává őt a Gondviselés rendelte, egész embernek lenni nagy dolog s nélkül megérdemli, hogy bizáczkék legyünk rája. Egyébként álljon itt a beszéd, amelyet a Nemzeti Kaszinó földi közül az egész ország oly szívesen s mintegy szebb jövő utórcsét látta.

A kivándorlók.

— A Fejérmegyei Napló tárcája.

Irtá: Kertész Kálmán.

1.

Meghalt a püspök! terjedt szét a hír a városban.

— Áldott jó ember volt, Isten nyugosztalja! — mondogatták mindenfelé. — Vajjon ki lesz az utóda? Tették hozzá legtöbben.

— Ki? Hát bizonyosan a neveltje, Szebeni kanonok. Ha nem ő lesz, akkor senki.

— Igaz, megérdemli.

Valóban megérdemelte Szebeni István. Tudományát az egész világ bámulta. Szent életét még inkább csodálták, a kik ismerték. Jóságát már rég kivívta „a szegények atyja” gyönyörű jelzőjét számára: kitünő tehetségei és minden tulajdonsága pedig az udvar előtt is ismertté tették nevét. Mindenki meg volt győződve róla, hogy csakis ő lehet az elhunyt főpásztor utóda, a kinek pártfogása és nemesszivősége ajándékozta meg az egyházat, az országot és a tudós világot ezzel a tudós csillaggal.

Mert a megboldogult püspök jó szíve nélkül talán sohasem ismerte volna Szebeni Istvánt, talán egy gyárvezetőn s egyfár munkáson kívül. Még gyermek volt, a gimnázium negyedik osztályát járó tanuló, midőn szülei, nem bírván megélni itthon, kivándoroltak az Újvilágba, mint annyi más, a kinek a csásbit hírek fölkellették nem mindig bevált reményeit.

Szebeni Mihály is hitt a családka híreknek. Kivándorolt feleségével. Fiát a püspök, kinek

Uraim! A realizmus korát éljük. Volt az emberiség fejlődésében oly korszak, amidőn misztikus felfogással a jövődöt tükét kutatták, amikor csillagokból, égi jelenségekből jósoltak és elhatározásukat ehhez mérték. Ma, a XX-ik században, az exakt tudományok korában, nem annyira a jövődöt firkésszük, mint inkább a jelen helyes megértésére kell iparkodnunk, nem égi tünemények után irányítjuk cselekvésünket, hanem földi jelenségek felé fordul tekintetünk, s ezeket boncolva, a jelenségek megismerésére törekszünk. Nem a végtelenségbe révedez tekintetünk, hogy tetteinknek irányt találjunk, hanem a konkrét viszonyokat nézzük és vizsgáljuk; ma, tisztelt uraim, a megvilágított akarjuk a leandót elkészíteni és fejleszteni s a jelenből a jövődöt kialakítani és biztosítani.

Uraim! Alapítónk iránti kegyeletből gyűlvén itt egybe, emléket ünnepejük Széchényi Istvánnak, ki már annyi évvel ezelőt a jelen helyes felismerésében látta a biztos haladás előfeltételét, kinek alaposabban tán senki sem törekedett megismerni tulajdon korát, aki — midőn a fejlődés ösvényére vezetne népét, nemcsak a célt jelölte meg, hanem ismerve kora közállapotát, számolt a távolsággal, mely a célt az elindulás pontjától elválasztotta.

És ha ma körültekintünk, követve alapítónk példáját, nem-e hasonló képet látánk, mint Széchényi korában? Az ország ma is nagy feladatok, gazdasági átalakulás előtt áll. Latjuk, hogy ma a társadalmi kérdés felhívja a széttagoltságot, az ellentétes érdekeoportosulást, amelyek oly béméltólag hatottak Széchényinek az erök egyesítését célzó törekvéseire. Mindig a különböző álláspont-

tok küzdelméből alakul ki a fejlődés iránya, de megoldást elérni nem lehet sem a hatalom önkénykedése által, sem szélső jelszavak időelőtti hangoztatásával.

A kövér kalászt termő Alföld a magyar hazája. Az alföldi izzó napsgár gondolkodását csapongóvá heviti, tápot ad képzeltének és agyát fogékonyra teszi a lenemesebb idealok, de a legnagyobb szélsőségek bejogadására is. Azért arathat könnyű, de kétes értékű sikert az, aki tulzó jelszavakkal akarja a közvéleményt irányítani.

A társadalmi probléma jegyében újra feléledt széttagoltságot látva, önkéntelenül is emlekedünk Széchényi tanítására, hogy az ország ereje és önállósága gazdagságától, gazdagsága társadalmi érzékétől és kultúrfokától függ, hogy a műveltség és szegénység a legnagyobb ellensége, szerinte féltelen az, mert a szolgaságba hajt.

Uraim! Kaszinónt megisztelő parancsa folytán én vagyok hódolatunk kifejezője Széchényi emleke iránt. Teljes tudatában vagyok annak, hogy még oly korban állok, amelynek gyakran és joggal vetik szemére a tapasztalat hiányát. Tudom, nélkülözöm a patinát. De e körülmény, e hiány sem nekem, sem kortársaimnak akadályul, de még mehetszül sem szolgálhat arra nézve, hogy meggyőződésünk, melyet követünk, idealunk, melynek megvalósításáért küzdenünk kötelességünk, melyet teljesítenünk kell, — ne legyen.

És ma, tisztelt Uraim, midőn a munka szabadságát hirdetik, midőn a munkához való jogot lízasan hangoztatják, ne feledkezzünk meg a munka kötelességéről. Ne rettegjünk vissza

De százszor jobban fáj, jobban gyötör a bizonytalanság, jobban kínoz nem tudni, vajjon „vannak-e még szülem?”

Midőn magaslatló pohárköszöntők s üdvözlő beszédek alatt jóságos arca egyszerre egy pillanatra elborult, mindenki azt gondolta magában: — Megint szüleire gondol.

Midőn remek beszédeiben, kivált ha gyermekhez, ifjakhoz szolt, szava egy pillanatra elakadt s hangja aztán percekig remegett, mindenkinél elszorult a szíve: „megint szülei jutottak eszébe.”

Midőn szolgálai éjjelenként a világozságot keresztülengedő kulcslyukon befillantottak s ott látták őt imázsámoivan térdelve, fejét kezeibe temetve s hallották föl-fölsóhajtani hosszan, fájdalmasan, tudták, hogy szüleiért imadkozik.

S ő maga azt sem tudta, mit imádkozzék le számukra: örök nyugodalmat, vagy erőt, testi és lelki erőt az életre . . .

Nagy, világraszóló tudományát odaadta volna azért a tudásért, hogy vannak-e szülei, — sőt még azért a tudásért is, hogy nincsenek szülei.

Nagy szíve volt; ezer és ezer emberre, szegényre, gyermekre áradó gond, szeretet fért bele; de ez a nagy szív fáj, nyomta, kínozta az a szeretet, mely csak a szülőkire áradhat s mely az ő szívéből nem tudott kiáradni.

S midőn ez a visszaerőszkolt szeretet érzés annyira fáj már, hogy az inádság is csak nagynehezen tudta enyhíteni a gyötrelmet, akkor egy éjjel odarogyott a Fölfeszített képe elé s ezt a fogadalmat tette:

— Édes, imádozt Üdvözítom, ki a gyermekem utólrhetetlen mintaképe vagy, fogadd el lemondásomat minden nekem jutandót kitünre.

egykor iskolatársa volt, vette partigásába; s minthogy Szebeni azt is magával akarta venni, vagy legalább is maga után hivni: a püspök megígérte, hogy gondoskodni fog jövőjéről, csak hagyja itt. A jó főpásztor mintha sejtette volna, hogy nemes szívének egykor búszkésége lesz e gyermek. Az lett valóban . . .

Folyton, mindvégig első tanuló maradt; majd az Ur hívását követve, az ő szolgálatára szentelte magát. A püspök gyönyörűséggel látta a szikrát tündöklő lákiyáva fejlődni, — mely tulszorta sugarait a püspöki székváros, az egyházmegye, az ország határain.

Nem győzött eléggé halát adni az Istennek a jó főpap, hogy neveltje ily bőségesen fizeti vissza gondoskedását.

És az a nagy ember, a kinek címe három sort is kitélt: ő, a háromszoros doktor, pápai prelátus, kanonok, számos pápai és királyi érdemrend jövágja, számos akadémiái társulat és egyesület disztágja, több város diszpolgára, világhírű hittudós és szónok, a papok és a többi rendü emberek miotaképe: nem volt boldog . . .

Mindenki tudta, miért.

Szülei után sóvárgott.

Szülei után, akiktől csak egy látható emleke maradt: egy levél, melynek könytől elmosódott betüi tudósítják az itthonhagyott diák-gyereket, hogy szerencsésen megérkeztek, de az atyja nem tud munkát kapni . . .

Ez volt az első és utolsó levél. Soha többé hír róluk nem jutott fülebe, hiába fáradozott föl kutatásákon.

S most ez a kínos kérdőjel ott lebegett mindig előtte.

Fáj, szörnyen fáj tudni, hogy „nincsenek már szüleim.”

Mai lapunk 4 oldal.

attól, hogy a munka a maga részleteiben reális, mert épp e reális lelküzetében van az idealizmus legszebb diadala.

Széchényi végrendelete, hagyatéka nemcsak abból áll, hogy itt évenként lakomára gyűljünk, nemcsak abból, hogy az ő alkotásait magasztaljuk, műveiből vett idézeteknek tapsoljunk, de emellett tőrjünk azt, hogy akárhány mondása, melylyel 70—80 éve tette sarkalata, cselekvésre buzdította a szunnyadó magyart, még ma is aktuális legyen.

Emelem e serleget elsősorban nagy alapítónk emlékére, ki nemzetének kötelességtudó munkása volt. Nem merengett el a multon, visszasírva leltint dicsőségét, keseregve régi szenvedéseinken, hanem hinni tudott, remélni mert bizott nemzetének jövőjében, evolúciójában, fejlődési képességében, de mert ezekben bizott, tudatában volt hazája fejletlenségének.

— Emelem továbbá e serleget az őt követő összetartó munkásokra, akik szem előtt tartják, hogy Széchényi mindenkor a számító ész vezetése mellett az időszerűség és keresztülvethetőség biztos medrében haladt, a fantáziát, a költészetet, a szép szót a bevégzett mű dicsőítésére hagyva.

De ne feledkezzünk meg arról sem, hogy Széchényi, kinek egyik főtekrévé az volt, hogy a korában széttagolt, haspado népből összetartó, egységes, életerős és mindenkefelett magyar nemzet álljon, viszont a nemzetnek szánta a magyar állam sorsának irányítását, ne feledkezzünk meg szavaival: „hazánk dicső kifejlődése, ha csak mi magunk nem runtjuk meg azt, bizonyára be fog következni.”

A Csemegi-kódex.

Az Országos Pázmány-Egyesület védőirodájához velünk: Minden keresztény magyar embert felhívott a közelmultban a „Magyar Szó” amaz eljárása, midőn a Polónyi ügyvel kapcsolatosan a vallási kegyelet és a hazafias érzést tette gúny tárgyává s a hírhedt Wallenstein Rózá Magyarországot patronájaként aposztrofálta. E felháborodás folyománya volt az Országos Pázmány-Egyesület védőirodájának feljelentése, melyet a budapesti kir. ügyészséghez intézett, kérvén, hogy a „Magyar Szó” ellen az

tésről, emelkedésről, dicsőségéről, jeletről, örömről, — lemondok minden eddig ívett, s visszandható méltóságomról: add vissza szűcimet!

2.

Mindhiába.

Nemesszívű pártfogójának ő lett utóda.

Tehát az Úr nem látta jonak elfogadni fogadalmát.

Megnugodott benne: legyen meg az Ő akarat.

De azt a fájó érzést nem volt képes elnyomni.

Első püspöki miséjét tartotta s első püspöki áldását osztotta híveire.

Évek hosszú sora óta most látták először mosolyogni. A kik látták talán jobban örültek neki, mint annak, hogy püspökök lettek.

Mosolygott midőn visszatért palotájába s fogadta az üdvözlo küldönsegeket s az egyéb folyományokat.

Még csak egy öreg kolduspar van itt: — jelenté titkára, — a férfi vak és azt mondja, hogy Méltóságod iskolatársa, de ez lehetetlen, mert már aggastyán.

— Csak becsüssa be őket. Nem tudom, kik lehetnek.

Megnült az ajtó. Egy rongyos öltözetű, nyomoruságos külsejű öregasszony vezetett be kezénél fogva egy ép oly szánalmas vak ágygastyánt. — A püspök c lejűk ment, de nem tudta arcvonásaikat kifürkészni, mert azok állhatatosan lehorgaszva tartották fejűket. Azt tudta, hogy ez az öregember valóban nem lehetett iskolatársa.

— Kegyelmes uram... szolt a koldus idegenes kijűtessel.

— ... Excellenciád jóslata beteljesedett: vállalkozásom nem sikerűlt, reményeim megesáltak. Emlékszik-e Excellenciád erről reán, i

eljárást megindítsa s a vallásos érzületökben mélyen sértett magyar katolikusoknak elégtételt szolgáltasson, a rajtok elkövetett sérelmeket megtorolja. A védőiroda följelentésére az ügyészség a következőket válaszolta:

5078. sz. A budapesti kir. ügyész-től.
K. U. 1907.

Az Országos Pázmány-Egyesület védőirodája nevében Alelnök ur a „Magyar Szó” nevű politikai napilap ellen azért tett feljelentést, mert ez a lap 1907. január 23-iki száma 8-ik oldalának harmadik hasábján ezeket írja:

„PATRONA HUNGARIAE. — Ő Szent-ségéhez, X. Pius papához alázatos kéressel járulunk. Magyarországot Rómában „Regnum Marianum”-nak nevezik. Maria országának tekintti az egyház a magyar földet és Maria véd-asszonya Hungáriának. Enciklikát kérünk, hogy Magyarországot szentül „Regnum Ros-ianum”-nak nevezzeék, Magyarország új véd-asszonyáról, Wallenstein Rózáról. Mert tudni kell minden magyarnak, hogy Magyarország patronája Wallenstein Róza, férjezett báró Schönberger Béli-éné.”

Ugyarott a második haspado pedig ezt olvassuk:

„Most kellene őket megismeretnünk... Patrona Hungariae-val: Wallenstein Rózával, nemzetünk glóriás véd-asszonyával...”

1907. január 21. száma címlapján pedig ugyancsak a „Magyar Szó” a „Regnum Ros-ianum” és a „Patrona Hungariae” címeket alkalmazza, melyek arisztokráciás kifejezések, kapcsolatlan az elottok látható rómaiakkal és az ezalatt levő aláírással épp oly megbotrankozotak, mint aránylen mélyen sérték a vallásos érzelem rovására.

Teljes mértékben osztom a feljelentés erkölcsi tellosását.

Erzem és méltánylom azt a nagyon indokolt felháborodást is, amely a „Magyar Szó” nevű laprak minden vallási kegyelet, minden ősi, hagyományos, hazafias érzést eddig lélekkel kigúnyoló közelműve s mi tana dta lelkében; de a busog előt vadmeles alkjában enek kifejezést nem adták, mert a B. T. K. rendelkezést ilyen, a nemzet kegyelet, lelkel szent kegyelmeinek megtorlását jelezteget nem nyújtanak.

Bizony nem emlékszem, jó öreg. De bizonyosan azt gondolja maga, hogy boldogult elődöm, Pálffy Kustel előtt áll. Nem, en már az ő utóda vagyok.

— Akkor becsüsson meg Méltóságod vagy Excellenciád. Ugy-e, asszony, megmondám, hogy még ez a csapás hatra van! Valóban azt hittem, hogy ő vele beszűcék. Így tehát csak egy-két filler alantisznaert könyörgünk, hogy eben ne haljunk s talán meg megalahassunk valakit, a kit keresünk.

Kit keresek még? kérde a püspök meghatva.

Fiunkat...

Holnan jömelek? madt föl a fűpászter sapadtan.

— Messziről, Amerikából...

A következő pillanatban letelede Jón püspöki méltóság, dicsőség és fájadalom. — ott térdelt a kolduspar előtt fe-papi díszben, sírva, oronujongva, a rongyos vak koldus es osszetororodott koldusno kezűt csokolgatva, — a gyermek...

A gyermek, a ki megtalálta szűcét...

A szegény embernek szaraz keze reszketve pihent fia, a püspök fején. Az öregasszony pedig egy darabig bedulttan nézte a jelenetet, aztan ő is térdreest:

— Mhatyánk!...

S a világhírű szónok, a kinek remekelt idegen nemzetek molon olvassák, most mátdössze csak négy szót tud zokogni:

— Atyám!... Anyám! Édes, édes szűclem!...

Ebből az okból a vád képviselését el nem vállalhatom.

Budapest, 1907. január 31.

P. H. Sölley Barnabás s. k.

A védőiroda azonban a dolog illetén elintézésbe nem nyugszik bele s a leiratot a legmagasabb fórumig meg fogja felebbezni, hogy végre világos bizonyosság legyen kezei közt, mely minden kétséget kizárólag beigazolja azt a régi vádat, hogy Csemegi a büntetőtörvénykönyvből talmudot csinált, mely még az ügyészség által is a nemzet közérzését és lelki sértőnek deklarált hírlapi támadással szemben sem nyújt jogalapot a megtorlásra. Egyben módját fogja keresni a védőiroda annak, hogy a B. T. K. revizójára felhívja az illetékes körök figyelmét.

UJDONSÁGOK.

Székesfehérvár, febr. 9.

Szociális vitaestély.

Rendkívül érdekes és minden részletében tanulságos vitaestély folyt le tegnapi este a Katolikus Legényegyesület nagytermében. A helybeli keresztény szociális társaság elnöke hívta meg tudvalevőleg e szellemi páros viaskodásra a szociáldemokratákat, kik meg is jöttek és pedig oly nagy számban, (s ezt okosan tették) hogy a vitaközlést az eredeti tervtől eltérőleg a nagyteremben kellett megtartani. A demokráta eszmék képviselője a központ által megbízott Strasser ügyvédjelölt volt. Bár nem rokonszorgó álláspontját vehetjük kőnyön hajló, de tehetséges, jó svádaju és szociális értelemben szép készültségű fiatal ember, ki a serege vesztén éppen napjainkban joggal siránkozó német atyamestert, az öreg Beckl ügyesen amplitkálja. Nem rajta mult, hogy eszméi igazán nem tudta megvédeni. — Ellenfele Vass József dr. hitoktató, városunk e leglátalabb, nagy tudású papja a kereszténység álláspontját védte. Világos fő, alapos tanultság, gyors inveció, jó szóróki temperamentum, kit ezeken kívül az igazság atthetetlen páncéla is vértéz. Az ellenfele felületes fegyverzet.

Az eredmény mindjárt az első összecsapás után látható volt. A tettei (Beckl nyoman): „A kereszténység, szociális a katolikusnak szabadság és kultura elhúása”, a szociáldemokrata szónok fejtekte ki arnyi alapossággal, amennyit a demokráta hazug alapja megenged. A különben torlatatos előadásban új gondolatot, új érvet nem hallottunk. Nyomor, gözgek, papbírtok, népbűntes” s ezekhez hasonló jelszavak röpködtek a levegőben, midőnek az ellenfél páncéljára s hullottak aradmatlanul a földre. Ime egy példa:

„A papság az elemi iskolában arra oktatja a gyermekeket, hogy a magántulajdon szent, a szegény túljón a gazdaggal szemben, dolgozzék és varja a menyországot.”

Válasz: „A papság a 700 év előtt megállapított katekizmus alapján azt tanítja (bizonyít-hatja a veletlenül jelenlevő Móna István II. elemi osztály tanuló), hogy a gazdagnak nehezebb a menyországba jutni, mint a tevenek a kis kapun keresztül menni: azt is tanítja ugyan, hogy a magántulajdon szent (hisz Strasser ur se hagyja az orajat elöpnit), de azt is mondja, hogy „égbe kúrho tun” a szegények nyomorgaldása, a munkások igazságos bíránekl elhúása.” (Tanu: Móna István II. oszt. tanuló.)

Egy másik: „Középszkolába csak a gazdagok fiait juthatnak.” Válasz: „a szegények gyermeke is, klet a löbnyire papi pénzből létsített os-bondikkal segélyeznek.”

Egy harmadik: „Nili Leo pápa enciklikájában felajánlja szolgálatait a fejedelmeknek a szegény munkásnép megbabolásására.” Felület: „A pápai körlevél nyomatásból olvasott szövegének fordításában a legfontosabb szó szociáldemokrata kezék állal meg van hamisítva, mert az eredeti latin szöveg ezt mondja, (következik az esetleg kivülről! tudott latin szöveg szószertinti idézése, stb. stb.)

Igy ment ez jó két órán keresztül a sok száz lönyj közönség nagy épülésére. Örömmel

